

*Љилјана Стојковић,
директор за правне послове
у ГРУПИ ЗАСТАВА, а.д., Крагујевац*

Статусна форма концентрација на капитал учешћу према југословенском праву

Уводне напомене

Према нашем праву статусна форма концентрација је у основи генерички термин за матично и зависно друштво (тзв. мешовити холдинг и концерн) друштва с узајамним учешћем капитала и холдинг (тзв. чисти холдинг).

Плуралитет правних личности и истовремено економско јединство, разноврсност циљева који се постижу путем ових концентрација, те чињеница да цела повезана групација за себе нема правни субјективитет, упућује на низ значајних правних питања

Повезивање предузећа може се заснивати на капитал учешћу или на основу уговора без узајамних капитал веза. Повезивањем, путем капитала или/и уговора могу се стварати вертикалне групације (које чине репродукциони ланац), хоризонталне групације (које могу водити монополској позицији или доминантном положају на тржишту за одређени производ или услугу), као и тзв. концентрације конгломерати (хетерогена делатност повезаних субјеката).¹⁾ Овакве концентрације капитала воде постизању бројних циљева. Фискално право је веома наклоњено концентрацијама на капитал односу тако да постоје бројне фискалне предности (опорезивање добити само на нивоу матичног предузећа), диктирање одређених услова на тржишту када су повезана предузећа исте или сродне делатности, ели-

1. М. Васиљевић, "Коментар Закона о предузећима", Београд 1996., стр. 357.

минише се међусобна конкуренција, постиже се рационалније управљање и флексибилније руковођење и сл. Постојање више самосталних правних субјективитета повезаних капитал учешћем доводи и до дисперзије ризика, за разлику нпр. од фузија где се предузећа стапају у јединствену имовину и јединствени субјективитет.

Међутим код ових облика концентрација иако имају бројне предности кроз вишеструкост циљева који се њима постижу, испољавају се различити интереси и то: интерес матичног и интерес зависног предузећа, интерес поверилаца матичног и зависног предузећа, интерес акционара и чланова матичног и интерес акционара и чланова зависног предузећа. Управо постојање различитих интереса условило је и посебну правну заштиту различитих интересних група.

Уколико је једно предузеће основано на паритетном капитал учешће у два или више предузећа (50%:50%, 33%:33%:33%) односно више оснивача тако да ни један од оснивача нема самосталну контролу, постоје тзв. заједничка предузећа, одн. предузећа са "више мајки".²⁾

Закон дефинише и једно ограничење у делу повезивања предузећа путем капитала, те се ово повезивање не може вршити уколико је супротно прописима о монополимима.³⁾ Ако су акти о повезивању предузећа супротни антимонополским прописима, неће се извршити упис у судски регистар, а ако повезана предузећа својим фактичким понашањем крше антимонополске клаузуле, према тим предузећима предузимају се мере од стране надлежних органа у складу са посебним самосталним законом.⁴⁾

1. Матично и зависно предузеће (мешовити холдинг и концерн)

Када једно предузеће има у другом већинско или значајно капитал учешће, или када на основу уговора са другим предузећем има право да именује већину или најмање четвртину чланова управног одбора тог предузећа, односно има већину или најмање четвртину гласова у скупштини то се предузеће сматра матичним, а друго предузеће зависним.⁵⁾ Систем већинског учешћа једног предузећа у другом може се постићи не само путем капитала већ и путем уговора посебне врсте. Међутим предмет анализе овог рада биће само систем повезивања предузећа путем капитал учешћа.

Предузеће с већинским учешћем капитала је матично предузеће, које непосредно или посредно преко другог предузећа има више од 50% учешћа у капиталу другог предузећа и више од 50% гласова у скупштини и право да именује више од половине чланова управног одбора другог предузећа (зависног предузећа).

2. М. Васиљевић, "Коментар Закона о предузећима", Београд 1996., стр. 557.

3. Закон о предузећима чл. 405, тачка 2.

4. Више: Н. Јовановић, *Снага нашег антимонополског законодавства у сједињавањима предузећа*, "Правни живот", бр. 11, III тачка, стр. 55-68.

5. Закон о предузећима чл. 406, тачка 1.

Предузеће са значајним учешћем капитала је предузеће које, непосредно или посредно преко другог предузећа, има најмање 25% учешћа у капиталу другог предузећа и најмање 25% гласова у скупштини и право да именује најмање 25% чланова управног одбора другог, зависног предузећа. Тиме се однос матичног и зависног предузећа успоставља и кад не постоји већинско капитал учешће, већ само значајно капитал учешће (*stable core*). Наравно под претпоставком да су остали акционари и чланови друштва са уделима јако дисперзовани и да немају практичан интерес да присуствују седницама скупштине, те тако акционар или члан и са овим процентом учешћа које иако није већинско постиже доминантан утицај у управљању па су ефекти у управљачком смислу као и да је учешће у капиталу већинско (захваљујући самој техници одлучивања на скупштини посебно када се поново сазива због недостатка кворума).

Непосредно капитал учешће матичног предузећа или другог лица које га држи за његов рачун одређује се на основу номиналног износа тог учешћа према висини укупног капитала зависног предузећа.⁶⁾ При одређивању непосредног капитал учешћа од укупног капитала зависног предузећа одузимају се сопствене акције и удели зависног предузећа као и акције и удели које за рачун зависног предузећа држи треће лице.⁷⁾ Посредно капитал учешће које припада матичном предузећу обухвата акције и уделе који припадају предузећу непосредно зависном од њега или који припадају другом лицу за рачун тог предузећа или за рачун предузећа које зависи од њега (зависна предузећа).⁸⁾

Зависно предузеће може сходно одредбама Закона о предузећима које уређују предузећа с узајамним учешћем капитала прибавити акције и уделе матичног предузећа и остварити право гласа на основу акција и удела којима већ располаже.

Стицање узајамног капитал учешћа могуће је само ако су матично предузеће и зависна предузећа друштва капитала.

Код успостављања односа између матичног и зависног предузећа, независно од тога да ли је тај однос заснован на капитал учешћу или на основу уговора, код постојања већинског или значајног учешћа (у условима велике дисперзије акција), могуће је да матично предузеће штитећи и форсирајући своје интересе доводе до повреде интереса зависног друштва, а тиме и његових акционара и чланова. Зато, закон даје значајна права мањским акционарима и члановима зависног друштва.⁹⁾ Реч је о правима која настају током функционисања ових друштава и обично се везују за установу преузимања контроле, (*take over*), тј. промену већинског или значајног власника што може угрозити интересе мањских власника зависних предузећа, као и мањинских власника самог матичног предузећа (на која се обзиром да законом није директно уређено, примењују аналогна правила предвиђена

---

6. Закон о предузећима, чл. 406, тачка 4 .

7. Закон о предузећима , чл. 406, тачка 5.

8. Закон о предузећима, чл. 406, тачка 6.

9. М. Васиљевић, "Пословно право", Београд, 1999.

за мањинске власнике зависних предузећа). Ова права мањинских акционара постављена су алтернативно, али по избору матичног предузећа:

- 1) право на продају акција или удела,
- 2) право на замену акција или удела зависног предузећа за акције или уделе матичног предузећа,
- 3) право на конверзију обичних акција или удела зависног предузећа за приоритетне акције или уделе без права гласа (зависног или матичног предузећа).

2. Предузећа с узајамним капитал учешћем

Повезана предузећа су предузећа с узајамним учешћем капитала, уколико свако предузеће има учешће капитала у другом предузећу.

Предузећа код којих постоји узајамно капитал учешће могу бити са: релативно истим учешћем или са већим учешћем једног предузећа.

Дакле, Закон о предузећима уређује различите правне ситуације стицања узајамног учешћа.

1. Уколико су учешћа релативно иста и прелазе 10% основног капитала другог предузећа, свако предузеће мора у прописаном року смањити своје учешће до 10% основног капитала другог предузећа.

Такође, постоји дужност обавештавања другог предузећа од стране предузећа које је стекло више од 10% учешћа у његовом основном капиталу.

Рок за отуђење акција и удела, изнад 10% основног капитала, је годину дана од дана послатог обавештења о узајамном учешћу, стим што санкција није ништавост, већ немогућност остваривања права гласа по основу акција и удела који прелазе овај проценат узајамног учешћа.¹⁰⁾

2. Када једно предузеће поседује у другом више од 10% акција или удела, учешће капитала тог другог предузећа не може бити веће од 10% основног капитала првог предузећа.

И у овом случају постоји дужност обавештавања, од стране предузећа које стекне учешће капитала у другом предузећу преко 10%, предузећа код кога је стекло капитал учешће.

Закон предвиђа следећу процедуру свођења капитал учешћа и то: ако обавештено предузеће поседује акције или уделе који чине више од 10% основног капитала предузећа од кога је примило обавештење, споразумом се уређује смањење учешћа капитала једног предузећа највише на 10% основног капитала другог предузећа. А уколико се споразум не постигне отуђиће своје акције или уделе до 10% основног капитала другог предузећа, предузеће које има мањи проценат учешћа капитала у другом предузећу и то у року од годину дана од дана послатог обавештења. Санкција је и у овом случају немогућност остваривања права гласа, с тим да ове акције и удели као и у првом случају, не постају самим тим приоритетни.

10. Закон о предузећима чл. 408.

Обе правне ситуације код стицања узајамних учешћа битне су због успостављања јасних односа у управљању и избегавања фиктивних биланса.

И у следству узајамног учешћа могу се успостављати односи матичног и зависног предузећа, уколико матично предузеће има већинско или "значајно" учешће капитала у зависним предузећима или када на основу уговора са тим предузећима односно њиховим акционарима и члановима може именовати већину или најмање четвртину чланова управе у тим предузећима, односно има половину или најмање четвртину гласова у скупштини (под условом да је то највеће појединачно учешће - stable core а остала су дисперзована).

У вези са регулативом узајамних учешћа могу се поставити неколико правних питања.

Најпре, може ли зависно предузеће (генерално а не само у следству узајамних учешћа), постати матично предузеће? Дакле може ли зависно постати матично, а матично предузеће зависно? Земље које дефинишу ограничења у стицању узајамних учешћа не дају овакву могућност.¹¹⁾ Затим, питање је може ли зависно предузеће престати да буде зависно уколико откупи све своје акције од матичног предузећа? У правима где постоји институт ограничења стицања сопствених учешћа није могуће док је у правима која не познају ова ограничења могуће.

"Упоредно правни преглед показује да су многа страна права врло неповерљива према узајамном учешћу капитала у оквиру групације привредних друштава. Ово из разлога што се узајамним учешћем вештачки ствара капитал, којег у ствари нема. На пример ако друштво А уложи 100 динара за куповину акција друштва Б, па изда нову серију акција у номиналној вредности од 100 динара које откупи друштво Б, основни капитал друштва А повећао се за 100 динара без неких нових, додатних, средстава."¹²⁾

3. Холдинг

Холдинг је предузеће које има у својини акције или уделе зависног предузећа, а првенствено обавља делатност управљања, стицања учешћа капитала у другим предузећима путем акција, удела или заменљивих обвезница (оснивање, трајно улагање, куповина, размена) као и делатност располагања тим хартијама.¹³⁾ Холдинг (тзв. чисти холдинг) је дакле предузеће које обавља првенствено делатност стицања капитал учешћа у другим предузећима (путем акција, удела или заменљивих обвезница) кроз оснивање предузећа, трајно улагање у већ основана предузећа, куповину предузећа (свих акција) размену акција одн. удела, као и делатност располагања овим хартијама од вредности. У делатност холдинга може улазити и стицање и располагање патентима ("патентни холдинг").

11. М.Васиљевић, "Коментар Закона о предузећима", Београд, 1999.

12. И. Јанковец, "Привредно право", Београд, 1999., стр. 81.

13. Закон о предузећима чл. 410.

На овај начин организован холдинг је *de facto* једна финансијска групација. Међутим, од других финансијских групација (пасивна финансијска друштва), разликује се јер обавља и делатност управљања, дакле, има контролу над другим друштвима захваљујући поседовању капитала у њима (већинско или значајно учешће). Друге финансијске групације као што су инвестициона друштва или фондови по правилу убрајају се у пасивна друштва јер на основу својих пласмана због велике дисперзије не иду на управљање како би смањили ризике својих пласмана и обезбедили већи профит за своје власнике.

Пословна пракса познаје да чак и физичко лице па и непрофитне организације (удружења, задужбине) могу вршити делатност холдинга.

Иначе, холдинг поред основне може и обављати и неку другу делатност (индустријску, комерцијалну, трговачку и сл.) - мешовити холдинг који је сличан са другим формама повезивања - концерн. На облик повезивања предузећа кроз организовање мешовитог холдинга и концерна примењују се одредбе закона о матичном и зависном предузећу, предузећу са узајамним учешћима, заједничка правила за повезана предузећа и установа принудног откупа или замене акција.¹⁴⁾ Ово предузеће може се организовати кроз правну форму ортачког друштва, командитног друштва, акционарског друштва, друштва са ограниченом одговорношћу, друштвеног и јавног предузећа. Према томе холдинг је облик специфичног повезивања предузећа, и на тој основи обављања одређене посебне делатности и може имати правну форму сваког облика предузећа.¹⁵⁾

Како се на односе холдинга и зависних предузећа сходно примењују одредбе Закона о матичном и зависном предузећу, као и одредбе о предузећу са узајамним учешћем може се констатовати следеће:

- Холдинг може настати на основу капитал учешћа које може бити већинско или значајно (уколико постоји дисперзија других акција и удела и постојање акција без права гласа или плуралних акција) и захваљујући могућности непосредне и посредне контроле (код степенастог учешћа капитала и технике првог, другог и трећег холдинга), могуће је са релативно малим капиталом контролисати велики број предузећа и знатан капитал. Такође, матично предузеће са другим предузећима односно њиховим акционарима може бити овлашћено да поставља већину (или најмање четвртину у условима дисперзије) чланова управе, односно има већину или најмање четвртину, под истим условима, у скупштини у подређеним (зависним) друштвима.

- Предност холдинга је на плану контроле зависних друштава, управљања зависним друштвима посебно управљања финансијама као најважнијег сегмента стратешког планирања групације¹⁶⁾ (од контроле резултата пословања до континуираног укључивања у функционисање зависног друштва).¹⁷⁾

14. М. Васиљевић, "Пословно право", Београд 1999, стр. 226.

15. М. Васиљевић, "Пословно право", стр. 225.

16. М. Васиљевић, "Пословно право", стр. 226.

- Холдинг предузеће може настати променом делатности постојећег друштва уз оснивање бар једног зависног друштва или стицањем учешћа у капиталу у постојећим друштвима нпр. преносом акција или удела постојећег матичног предузећа - врховног холдинга (у неком од својих зависних предузећа) на друго своје зависно предузеће.

У овом случају систем радијалног капитал учешћа уступа место систему пирамидалног капитал учешћа. Такође, "у току стечајног поступка, стечајно веће може одлучити да се дужник као правно лице изложи продаји. Купац предузећа постаје његов власник" са правом управљања. Дакле, "кад једно предузеће купи у стечајном поступку друго предузеће, оно се према том другом предузећу појављује као холдинг предузеће".¹⁸⁾

4..Заједничка правила код повезаних предузећа

4.1.Заштита мањинских акционара

Сагласно одредбама Закона о предузећима, акционар који стекне већинско учешће капитала (изнад 50%) изражено у акцијама с правом гласа у обавези је да, у прописаном преклузивном року (6 месеци од дана стицања већинског учешћа) и у свако доба ако је преузето капитал учешће веће од 75%, гарантује низ права мањинским акционарима матичног односно зависног предузећа.¹⁹⁾

На захтев било ког акционара матичног, односно зависног предузећа, акционар који је стекао већинско учешће капитала у обавези је да, према избору мањинског акционара:

- купи његове акције најмање по истој цени по којој су купљене акције у поступку преузимања већинског учешћа; или
- замени његове акције у зависном предузећу за акције матичног предузећа; или
- плаћа акционару дивиденду која припада акционару са партиципативним акцијама.

Уколико је преузето капитал учешће од стране матичног друштва у зависном изнад 75% повериоци су максимално заштићени и то:

- кроз постојање установе неогранчене солидарне одговорности акционара (матичног друштва) за обавезе зависног друштва и
- путем права повериоца зависног друштва под непосредним управљањем, чија су недоспела потраживања настала пре објављивања обавештења и јавне понуде за куповину акција, ради стицања већинског учешћа капитала, да могу у року од 90 дана по објављивању стицања учешћа капитала преко 75% захтевати од ма-

17. Више у: Oztek, "La protection des actionnaires externes dans le groupes de societes diriges par une societe holding", Lozana 1982. (према М. Васиљевић, "Пословно право", Београд, 1999.).

18. И. Јанковец, Цит. дело, стр. 79.

19. Закон о предузећима, чл. 413, 414, 415.

тичног друштва обезбеђење до износа својих потраживања.²⁰⁾ Дакле омогућује им се право да траже обезбеђење својих недоспелих потраживања.

4.2. Одговорност за штету

Принцип утврђивања одговорности за штету коју матично предузеће проузрокује зависном у складу је са решењем Закона о акционарским друштвима Немачке.

Установљен је и принцип накнаде штете проузроковане зависном предузећу. Наиме, уколико матично предузеће доведе зависно предузеће у положај да изврши за себе штетан правни посао и да на своју штету нешто учини или пропусти да учини, надокнадиће зависном предузећу проузроковану штету.²¹⁾ Поред матичног предузећа, као солидарни дужници одговарају чланови управе матичног предузећа, који су довели зависно предузеће у положај да изврши за себе штетан правни посао односно да на своју штету нешто учини или пак пропусти да учини, као и чланови управе зависног предузећа ако су повредили своје дужности а при том нису поступали по упутствима управе матичног предузећа.²²⁾

Овим је установљен принцип заштите зависног предузећа односно акционара и чланова зависног предузећа, као и повериоца предузећа, чија потраживања износе више од једне десетине основног капитала зависног предузећа, од штетног утицаја матичног предузећа и његове јединствене управе на зависна предузећа.

5. Плуралитет правних субјективитета

У групацији предузећа, односно више повезаних предузећа, као специфичне статусне форме концентрације засноване на "техници" права друштва, свако од предузећа-друштва задржава правни субјективитет, а да сама групација нема правни субјективитет, одвојен од субјективитета повезаних предузећа. Свим типовима групација предузећа заједничко је управо постојање плуралитета правног субјективитета (сва појединачна друштва су самосталне правне личности). Међутим, за разлику од фузије предузећа где се концентрација врши спајањем имовина, код статусних групација предузећа нема постојања правног субјективитета групације као целине. Ово важи чак и у случајевима када матично друштво (друштво мајка) има у портфељу 100% капитал учешћа зависног друштва. Дакле ни тада, иако је реч о постојању установе инкорпорације, нема спајања предузећа (јер би постојала фузија) нити постојања јединственог субјективитета групације.

Групација предузећа, као облик статусне форме концентрација на капитал основи, израз је повезаности предузећа као више самосталних правних субјеката

20. Закон о предузећима, чл. 416.

21. Закон о предузећима, члан 412, тачка 1.

22. Закон о предузећима, члан 412, тачка 3 и тачка 4.

путем капитал учешћа, те успостављања њиховог управљачког положаја и односа.

На основу учешћа капитала, односно поседовањем акција или удела, од стране једног предузећа у трајном капиталу другог предузећа успостављају се различити степени њихове економске и, може се констатовати, *de facto* правне интегрисаности, те остваривања утицаја, кроз остваривање управљачких права, на пословање тог предузећа.

Одвојеност правних субјективитета има значајна правна дејства: посебна фирма, делатност, седиште, посебност свих органа како у друштву мајци тако и у зависним друштвима, непостојање *ex lege* узајамне одговорности за обавезе према трећим лицима, осим код власника од 75-100%, самосталност стечаја, непримењивање уговорене клаузуле конкуренције за органе матичног друштва на органе зависних друштава.²³⁾

Међутим, чланови једне групације не могу се *de facto* посматрати као самостална правна лица која су потпуно независна једна од других. Наиме, сама природа оваквих облика концентрација и постојање пре свега јединственог економског интереса не дозвољава овакву правну ортодоксност. Иако *de jure* цела групација нема правни субјективитет, те предузећа која чине групацију су самостална правна лица са овлашћењима у правном промету и својом сопственом имовином, низ правних решења управо доводи до успостављања претпоставке о правном субјективитету групације.

Природа групација предузећа заснованих на капитал учешћима доводи до успостављања одређених односа пре свега у делу фискалног права који *de facto* групацију посматрају као један правни ентитет.

Наиме, фискално консолидовање представља поступак у коме пореско право дозвољава групи предузећа у заједничком власништву или под заједничком контролом да могу комбиновати или "консолидовати" свој доходак за опорезивање и да могу бити опорезована као један порески обвезник.²⁴⁾ Логика на којој се овај поступак заснива је у самој природи групе предузећа и контроли која над њом постоји. Фискално консолидовање се, наиме, јавља у вези са опорезивањем профита. У домену фискалног права отклања се душло опорезивање дивиденди на нивоу матичног предузећа и зависних друштава под условом да матично предузеће има значајно капитал учешће у зависном предузећу. У домену рачуноводственог права, уколико матично предузеће има све или бар 70% акција или удела зависног предузећа, омогућује се тзв. финансијско консолидовање те тиме опорезивање групације као једног пореског обвезника.²⁵⁾

23. М.Васиљевић, "Пословно право", Београд, 1999., стр. 229.

24. Sutherland, *Пореско консолидовање група компанија*, у "Опорезивање добити предузећа", Скрипта, Београд 1990., стр. 199-201.

25. Закон о рачуноводству ("Сл. лист СФРЈ" 46/96, 60/96) чл. 12, Закон о порезу на добит предузећа ("Сл. гласник Р. Србије" 43/94) члан 53 и 56.

На овај начин умањује се пореска основица, с озбиром да се групација посматра као јединствен ентитет, тако што се губици у пословању једног зависног друштва унутар групације могу покрити са добити коју оствари друго предузеће. На овај начин де факто економски ефекти превазилазе правну независност самосталних правних субјеката унутар групације. Овде остаје отворено питање, увођења нових пореских олакшица за функционисање овако повезаних предузећа (пренос имовине између предузећа и сл.) што би водило поспешивању процеса концентрације капитала кроз статусне форме повезивања.

Може се констатовати да и постојање института неограничене солидарне одговорности *ex lege* матичног друштва за обавезе зависног друштва, у коме има апсолутну контролу (више од 75%), представља отворено питање са аспекта његове рационалности, те целисходности задржавања овог института у нашем позитивном праву. Наиме, неограничена солидарна одговорност код друштва капитала у колизији је са питањем успостављања одговорности, јер они су субјекти ограничене одговорности до висине уложеног капитала.

Међутим, *ratio* овог правила је у томе што акционар који поседује више од 75% акција једног акционарског друштва може одлучујуће утицати на управљање друштвом (тзв. зависно друштво под непосредним управљањем).²⁶⁾ "С друге стране, све што је веће учешће холдинг предузећа у основном капиталу зависног предузећа, већа је опасност да ће матично холдинг предузеће злоупотребити околност да је зависно предузеће посебно правно лице."

Закључне оцене

Групе друштва представљају више правно самосталних субјеката подвргнутих јединственом економском циљу. Повезивањем више независних субјеката путем капитала или/и на основу уговора настају статусне групације предузећа или социетарне форме повезивања.

Статусна групација предузећа на капитал односу подразумева постојање једног матичног (доминантног, кровног) друштва са већинским или значајним учешћем капитала у зависним (подређеним, контролисаним) друштвима.

Концентрације које се одвијају путем прибављања значајног или већинског капитал учешћа од стране једног матичног предузећа у више зависних предузећа не доводе до престанка односно гашења правног субјективитета ни једног правног лица.

Код ових облика груписања предузећа долази до *de facto* концентрације на економском плану, до концентрације власти и до доминације и јединственог управљања а правно посматрано остаје исти број персоналитета.²⁷⁾ Стварају се на тај начин групе, које фактички постоје а правно нема новог нити посебног прав-

26. Закон о предузећима, чл. 414, став 1.

27. В. Круљ, цит. дело стр. 205.

ног субјекта. Тако да носиоци контролног пакета акција имају "врховну моћ" економског одлучивања (финансирање, планирање), чиме се елиминишу негативни ефекти гигантских предузећа и усмерава на специјализацију делатности.²⁸⁾

Након доношења новог Закона о предузећима и других закона у вези са статусом и пословањем привредних субјеката, пред свим предузећима поставља се питање осмишљавања оптималног приступа у процесу усклађивања сопствене организације са одредбама нових прописа. На својински неконзистентној основи немогуће је, избором бољих организационих облика кроз процес организационог и управљачког реструктурирања постићи такве ефекте да се транзиција у својински конзистентни тржишни систем може избећи. Ипак, и поред наведене чињенице у постојећим условима несумњиво има могућности и потребе да се производно-пословне перформансе југословенских предузећа побољшају унапређењем и применом организационих решења која су створена и успешно функционишу на својински конзистентним основама, и то како кроз боље екстерно организовање (повезивањем са другим предузећима), тако и кроз боље постављену унутрашњу организацију.

С обзиром да су предузећа, привредни системи, повезана предузећа, па и шире друштвено окружење у тесној интеракцији, недвосмислено је да на овој равни Закон о предузећима не може сам за себе донети неке значајније резултате и да дефинитивне промене у овим областима нема без синхронизованих најширих институционалних и својинских питања. Дакле може се закључити да је пракса функционисања друштва капитала у нашем привредном амбијенту, у истакнутим условима квази власништва још увек *de facto* на терену формалног, са још увек недовољно развијеном судском праксом, те да функционисање у оквирима форме не може пружити очекиване резултате.

---

28. Фарјат, код В. Круља, цит. дело.